

Hogyan történnek a dolgok?

AKI VÁLASZOL: CSEKE ESZTER ÉS S. TAKÁCS ANDRÁS

Goethe nem nagyon bírta a sajtót. „Gonosz kód, sorvasztó méreg, megakadályozza, hogy valami egészséges érvénysüljön. Aki nem hiszi, kérdezze meg magától, elképzelhető volna egy Shakespeare-hez fogható, ámulatra készítő jelenség a mai, 1824-es Angliában, az üzemszerű sajtó korában?” Ahogy Cseke Eszterrel és S. Takács Andrással beszélgetek egy kávézóban, Budapesten, bevillan Goethe. Mit szólna vajon ehhez a fiúhoz és lányhoz, akik két kiskamerával és egy kisbabával járkák a világot?

VASS VIRÁG ÍRÁSA

Szegény anyám akkor szembe-sült vele, hogy újabb lánya született, sokkot kapott, nagyon-nagyon sírt.

hogy miként lehet az, hogy ő nem tud semmit. Már az felkavarja az embert, ha kap egy ilyen kérdést.

S. T. A.: Az én történetem kevésbé drámai. Négy testvérem van, kettő már megvolt, ikrek. Azt mondták anyámnak '87-ben, hogy az ikerszülés után a következő valószínűleg rohamszülés lesz. Bement a kórházba, és már nem akarták hazaengedni, azt mondták, bármikor beindulhat a szülés. Minthogy nem volt hely, a vajúdószobába tették, ahol két éjszakát töltött, és nem tudott aludni, így teljesen kimerülve indult neki a szülésnek. A szülész orvos meg akarta repeszteni a burkot, hogy még az ügyeleti ideje alatt megszülessek, anyám tiltakozott, mire az orvos rárivallt, hogy ez nem kívánságműsor. Harminc évvel később, a mi fiunk születésekor is elhangzott ez a mondat, ráadásul másnap a kórház folyosóján szembejött velem az orvos, akinél

már András, Törőcsik Mari, Sólyom László, Bójte Csaba, művészek, írók, politikusok mesélik el a születésről szóló filmjeink előtt, hogyan születtek. Az utolsó film elé akartuk felvenni a mi születéstörténetünket, mert mégse fair ennyi érzékeny kérdést föltenni embereknek, ha mi magunk nem meséljük el. Aztán az utolsó pillanatban meggondoltuk magunkat...

– Beszédés, hogyan mesélnék az emberek a saját születésükről. Mindenki egyből igent mondott?

S. T. A.: Ezekben a filmekben a szívünk, lelkünk, vérünk benne van, hiszen az utolsó rész végén megszületett a mi fiunk is. Nem véletlen, hogy több nézőnk is arról írt nekünk levelet, hogy a műsor egy-egy szereplőjével vagy éppen a saját terhességéről álmódott az adás után. Ennél többet alkotóként nem kívánhatunk. Visszatérve a kérdésre, csak két ember nem vállalta, hogy elmesélje a születése történetét. Az egyik hosszú levelet írt, a másik telefonon mondta el, hogy miért nem, de az

a két történet legalább olyan drámai, mint ami a felvételeken történt.

CS. E.: Mindenki a hatása alá kerül így vagy úgy. Lehet, hogy csak annyit mondott, hogy én nem tudok semmit a születésemről, ám ez is olyan hatással volt az illetőre, hogy utána abban a két percen arról beszélt, hogy miként lehet az, hogy ő nem tud semmit. Már az felkavarja az embert, ha kap egy ilyen kérdést.

S. T. A.: Az én történetem kevésbé drámai. Négy testvérem van, kettő már megvolt, ikrek. Azt mondták anyámnak '87-ben, hogy az ikerszülés után a következő valószínűleg rohamszülés lesz. Bement a kórházba, és már nem akarták hazaengedni, azt mondták, bármikor beindulhat a szülés. Minthogy nem volt hely, a vajúdószobába tették, ahol két éjszakát töltött, és nem tudott aludni, így teljesen kimerülve indult neki a szülésnek. A szülész orvos meg akarta repeszteni a burkot, hogy még az ügyeleti ideje alatt megszülessek, anyám tiltakozott, mire az orvos rárivallt, hogy ez nem kívánságműsor. Harminc évvel később, a mi fiunk születésekor is elhangzott ez a mondat, ráadásul másnap a kórház folyosóján szembejött velem az orvos, akinél

én születtem. Ő persze nem tudta, hogy rossz emlékeket őrzünk róla a családban. Apámnak egy másik gyereket akartak odaadni, bizonyos Olivért. Összekeverték minket, merthogy ő is Takács volt. Apám mondta, hogy ez biztos nem az ő gyereke. És akkor Olivért visszavitték, és a kezébe nyomtak engem.

– Hísztek abban, hogy a születésünk meghatározza a sorsunkat?

CS. E.: Anyukám harmadik gyereke vagyok, a harmadik lány. Nagyon-nagyon szeretett volna a kor elvárásainak megfelelően fiút szülni, és szerintem egy életen át cipelte azt a puttyont, hogy nem sikerült. A nővéreimmel is császármetszései voltak, velem is nehéz szülés volt. Azt mondták neki, hogy még két-három hét van hátra, de ő érezte, hogy furcsán rúgok. Apai ágon mindenki orvos, de ő nagyon karakán módon kiállt, és azt mondta a nagy tekintélyű orvoscsaládnak, hogy nem érdekli a nőgyógyász véleménye, most azonnal vigyék a kórházba. Ezzel megmentette az életemet. Teljesen rám volt tekeredve a köldökzsinór, a tetszhalál állapotában jöttem a világra. Amikor viszont újra élesztettek, kirobbanó „élek, juhú!” hang erővel sírtam fel. Szegény anyám akkor szembesült vele, hogy újabb lánya született, sokkot kapott, nagyon-nagyon sírt. Életem talán legfontosabb beszélgetése az anyukámmal nem sokkal a halála előtt történt. Persze akkor még nem tudtam, hogy ilyen hamar elveszítjük őt. Megkértem, hogy na, most aztán mondj el mindent légy szíves a születésemről, mert valahogy nagy katyvasz az egész, soha nem beszélünk róla. És akkor elmesélte. Mondta és mondta, hogy fiút várt, hogy sírva fakadt, sokkot kapott, és olyan szép volt, mert bocsánatot kért tőlem azért, hogy először nem örült nekem. És én teljes szívemmel, lelkemmel megbocsátottam. Azért ezek dolgoznak benned. Ha valakit fiúnak várnak, egy ideig semmi mást nem tesz, mint próbál megfelelni annak a szerepnek, hogy elég vagány legyen. Mintha kicsit fiú is lenne. Szerencsés esetben egy bizonyos életkor után megtanulja ezt elengedni, én is sokat finomodtam az elmúlt tíz évben.

– Nemcsak a születésedkor kellett életrevalónak lenned, hanem kislánként is, amikor országot, várost, otthonát cseréltetek.

CS. E.: Folyamatos elvagyódás jellemezte a gyerekkoromat. Elképzeltem, hogy túl Románián van egy nagy kerítés, amin nem lehet átmenni, és mögötte ott a Kánaán, a különböző ízű fagyikkal és

FOTÓ: SÁROSI ZOLTÁN, STYLIST: HABERLAND-ISAI ANITA, EMOJIS: TUDÁS, BERENDELT, HAT, NEMETH GABRIELLA, RUHA: NANUSHKA, SPRINGFIELD

mézeskalácsházakkal, Magyarország és Kádár bácsi, aki Ceaușescuhoz képest egy...
S. T. A.: Mikulás volt.

CS. E.: Pontosan! Mikulásnak képzeltem el Kádár Jánost. Felvillan egy kép, hogy apám sír a forradalom idején, némán mutogat a negyedik emeleti erkélyről a barátjának, hogy vége. Még nem mer mondani semmit, mert mi van, ha valaki meghallja. Anyukám pedig akkor fakadt sírva, amikor olyan kutyamód kivégezték Ceaușescut meg a feleségét. Nem értettem, miért sír, hiszen ők gonoszak voltak. Aztán megértettem, hogy hát egy pillanat alatt – mint amikor az Óz, a nagy varázslóban elhúzzák a függőnyt – ott látod a rettegett zsarnokokat lelepleződve. És arra gondolsz, milyen szörnyű, az a rengeteg ember miattuk ült hideg lakásokban, élt rettegésben.

– **Kilencévesen milyen volt megérkezni Mikulásországba?**

CS. E.: Sokáig nem éreztem magam itthon Magyarországon. Valószínűleg nem ezt a választ várják az erdélyiektől, de én tényleg nem találkoztam azzal, hogy de jó, hazajöttetek, keblemre... A szüleim mesélték, hogy amint vége lett a forradalomnak, azok a kollégák, akikkel sok éve együtt dolgoztak, és együtt utálták a rendszert, beléptek a frissen alakult, szélsőjobboldali, magyargyűlölő pártba. Nem volt kérdés, hogy mennünk kell. A mi családunk szerkesztét széledt Európában, a nagybátyámék Németországba mentek, mások Svédországba. Félve mondom ezt, de szerintem ők könnyebben illeszkedtek be ott, mint mi Magyarországon. Ezért biztos kapok pár követ a fejemre, de mi egy kisvárosba költöztünk, ahol ufóként néztek ránk.

S. T. A.: Hol románoztak le először?

CS. E.: A suliban, Zircen. De volt egy csomó nagyon kedves és segítőkész ember, emlékszem, összedobtak nekünk bútorokat. Később még öt másik városban laktunk. Költöztünk, költöztünk, költöztünk. Aztán mi, a nővéreimmel feljöttünk tanulni Budapestre, végül anyuék is beadták a derekukat. Nem tudom, milyen élete lett volna a családnak, ha egyből Budapestre költöznénk. Lehet, hogy sokkal könnyebb.

– **András, ehhez képest te burokban nőttél fel, nem?**

S. T. A.: Abban a tekintetben biztosan, hogy életem első tíz évét az I. kerületben töltöttem. Minden rólunk, gyerekekről szólt. Apám lelkész, anyám népművelő. Eleinte visszament a gyerekei születése között dolgozni, aztán az ötödik után jó darabig nem, adtunk neki munkát bőven.

Mióta a fiunk megszületett, elképzelni sem tudom, hogy hogyan csinálták...

– **És mi játszott szerepet a te pályaválasztásodban?**

S. T. A.: Én tízéves koromban már biztos voltam benne, hogy újságíró szeretnék lenni. Láttam egy tévéműsort az entebbei túsdrámáról, és akkor eldöntöttem, hogy ezt szeretném csinálni. Utazni és történeteket mesélni. Úgy gondoltam, az iskolaújságon keresztül vezethet az utam, de a fénymásoló bedöglött, az iskolaújság csődbe ment, mielőtt publikálta volna az interjúmat. Elküldtem néhányat a Pesti Est Juniornak, ami akkor egy hatalmas újság volt, 110 ezer példányban adták ki, általános iskolákban terjesztették, és elkezdtek közölni a cikkeimet. Borzasztó boldog voltam.

– **Eszter, te is ilyen megátaikodottan készültél erre a pályára?**

CS. E.: Én színésznőnek készültem.

– **Mi tetszett a színészetben?**

CS. E.: Nem tudom. A szereplés, a kitörés, a pozitív visszajelzés, a jaj, de szépen mondasz verset..., ezek biztos, hogy motiváltak. Jó voltam a humán tárgyakból, a reáltárgyakat viszont utáltam. Egyszer meg is buktam matekból, mert valami rettenetes sorozatban kaptam a gimnáziumban egy szerepet, és emiatt ellógtam az órákat.

– **Hogy csöppentél egy tévésorozatba?**

CS. E.: Pesten a Vörösmarty Gimnáziumba jártam, dráma tagozatra. Jöttek néha az iskolába, és rámutattak néhány gyerekre: te, te meg te, gyertek velünk. Így kerültem kapcsolatba a tévével. Elkísértem a barátnőmet egy válogatásra, végül engem választottak ki, egy könnyűzenei műsort vezettem tizenhat évesen.

– **Milyen könnyűzenei műsort?**

S. T. A.: A Dunán volt a Pop-sa-rock.

CS. E.: Ne áruld el minden titkomat!

– **Feltűnően szép, vörös hajú kislánként te lehettél volna a képernyő üdvöskéje...**

CS. E.: A Duna tévés válogatáson azt mondták: jaj, hát te olyan vagy, mint a Botticelli Vénusza. Gondoltam, na, ezt sem magam miatt kaptam. Valamiféle kamaszdaccal próbáltam elhatárolódni ettől, ezért sem mentem el végül a színész szak felvételijére, hanem kitaláltam magamnak, hogy a jogi egyetemre felvételizem. Sajnos körülbelül addig érdekelt a jogi egyetem, amíg fölvettek. Két év után elmentem Amerikába dolgozni, tanulni, aztán nagy kitérővel mégiscsak a Színművészetiin kötöttem ki. Innen hasonló az utunk Andriszal, mi ketten voltunk azok a felvételizők, akik sokadik helyre írták csak be a tévés szakot.

– **Harmadikként?**

S. T. A.: Ötödikként.

– **András, igaz, hogy téged Vitray Tamás beszélt rá arra, hogy jelentkezz?**

S. T. A.: Vitray Tamást tizenhat évesen ismertem meg. A gimiben, a Közgazdasági Politechnikumban volt egy videostúdió, ahol eljátszhattuk, hogy tévéműsort csinálunk. Volt plakátkampány, nézettségelemzés – megszámloltuk, hányan vannak a vetítésen az ebédszünetben –, tehát mindent kipróbálhattunk, amiről ez a szemfényvesztés szól. Maga a munka, a tevékenység teljesen rabul ejtett. Hétvégén is, éjjel-nappal bent voltunk, forgatunk, vágunk. *Karinthy* novellája nyomán kitaláltam egy műsort, elhívtam Szepe-sit, Vitrayt, Jancsó Miklóst és Albert Flóriánt, megpróbáltam őket szembesíteni a fiatalkori álmaikkal. Dísletnek kivágtuk mögéjük az összes, róluk szóló újságcikket, ettől kisebbfajta sokkot kaptak, belemen-tek a játékba, megnyíltak. Ebből a sorozatból az iskola kiadott egy interjúkötetet!

– **Mennyit adhat egy jó iskola!**

S. T. A.: A matektanárral együtt doboltunk, az igazgatóval túrázni jártunk. Aztán mentem könyvesboltokba, hogy elég jó helyre van-e kiteve. Vitray elhozta hozzánk az egyetemi osztályát, hogy nézzék meg az iskolánkat, és forgasanak róla. A tanítványai megjegyezték, csak úgy mellékesen, hogy olvastam-e, amit Vitray írt rólam. Akkor tudtam meg, hogy írt rólam egy tárcát a *Morzsabál* című könyvébe. Nem lehettem túl népszerű a tévés hallgatók körében, mert az írásnak nagyjából az volt a vége, hogy „*míg ez a kislegény szerelmes a mesterségembe, a tanítványaim már feleségül vették*”. Később nemzetközi gazdálkodás szakra jelentkeztem a Közgázra, és mivel az országos tanulmányi versenyen az első tíz közé kerültem, el se kellett menni felvételizni, automatikusan felvettek. Valóban Vitray beszélt rá, hogy menjek el a Színművészeti televíziós szak felvételijére, hogy legalább lássam, mik az elvárások. Helyes, csinos lányokat láttam jönni-menni a folyosón, ezért elmentem a következő fordulóra is, a kívülállóknak nyugalmával, hisz csupán az ötödik helyre írtam a televíziós szakot. Bárdos András a szóbeli után kérdezte, mikor változtatom meg a sorrendet. Végül az döntött, hogy Vitray elmondta, ezt az induló évfolyamot még végigviszi, utána otthagyja az egyetemet. Miatta mentem oda, és ez volt életem legjobb döntése.

– **Talán az utolsó nemzedék vagy-tok, akik még azzal az illúzióval vághattak neki, hogy az értékkeremtés számít. Közben kiderült, hogy nem feltétlenül.**

CS. E.: Ne felejtjük el, hogy az a nemzedék voltunk, akik már láthattuk a bukást is! Mire mi elkezdtünk televíziózni, a média tele volt bukott angyalokkal, akik elmentek a kereskedelmi televíziózás legvégső határáig. Ez az a korszak, amikor a kedvenc színészeit mosópor-reklámokban láttad viszont. Amikor az *On The Spot* indult, már láthattuk, hogy az előző tíz évben mi az, ami működött, és mi az, ami tönkrement.

– **Eszter, te honnan tudtad, hogy ez az igazi lehetőség a sok közül?**

CS. E.: Nagyon korán elkezdtem háti-zsákkal járni a világot. Az éltetett, hogy milyen emberekkel találkozom például Kambodzsában, mit láttam a házaikban, az utak mellett, a tekintetekben. Vagy, hogy hogyan néz ki a lezárt izraeli határ szír oldalról, a demilitarizált övezetből. Ez a szenvedély megtalálta a tökéletes kifejező eszközt, amikor a Filmművészeti Egyetemen elkezdtünk *Fekete Ibolyánál* dokumentumfilmkészést tanulni. Hirtelen összeállt a kép: amit olyan sokáig, olyan nagyon kerestem – bár magam sem tudtam, pontosan mi az –, itt megtaláltam. Mi voltunk az első tévés osztály, akik dokumentumfilmkészést is tanulhattak.

S. T. A.: Vitray Tamástól és Fekete Ibolyától annyi visszajelzést kaptunk, annyiszor dörgölték bele az orrunkat mindabba, amin javítani kell, hogy lelkesen és lázasan dolgoztuk végig azokat az éveket. Minden snittel és kérdéssel szigorúak voltak, mert halálosan komolyan vették ezt a hivatást, és azt akarták, hogy mi is komolyan vegyük. Mi az iskola falai között nem alkudtunk meg, ugyanakkor az egyetemről nézve a magyar tévéműsorokat, fogalmunk sem volt, hol fogunk dolgozni, merre indulhatnánk el.

– **Azt hallottam, hogy nemzetközi hírű újságírókat zaklattál, mert kíváncsi voltál, ők hogyan dolgoznak.**

S. T. A.: Az őszi beszéd után állt a bál, sereglett ide a külföldi sajtó. Tudtam, hogy Nick Robertson, a CNN riportere Bagdadból szokott tudósítani, de most a Blahán állt, úgyhogy felhívtam telefonon, hadd tartsak velem.

– **Egészen pontosan hogyan zajlott ez a telefonbeszélgetés?**

S. T. A.: Fölhívtam öt szállodát – tudtam, hogy ötcsillagosban lakik –, hogy Nick Robertsonnal szeretnék beszélni. Mindenhol mondták, hogy nincs ilyen nevű vendégük. Az ötödikben kapcsolóztak. „*Egész éjjel dolgoztam, hívjon később!*” – mordult a telefonba, és letette. Hívtam később és meg-

beszéltük, hogy várjam a portán, mert épp most indul *Orbánhoz* interjúra. Nagyszerű, mondtam, hozhatom-e a statívót (az állványt – a szerk.)? Azt felelte, rendben, de akkor mondjam meg, mit kérdeznék.

– **A Népszabadság címlapon hozta, amikor diákként – egyedülként a magyar sajtóból – Clinton neked nyilatkozott. Őt is feltárcsáztad a szállodában?**

S. T. A.: Nem, megüzente előre, hogy az itt-tartózkodása alatt nem beszél egyetlen újságíróval sem. Lekerekeztem biciklivel a szállodagarázsba, onnan fel a lifttel, természetesen azonnal kidobott a biztonsági őr. Egy kanadai vendég visszavitt, hogy ott állhassak Clinton közelében, amikor belép. Összegyűlt ott vagy ötven ember, de én elkiáltottam magam, hogy „Mr. President”, mire ő odalépett, és kezét nyújtott. Két testőr fogta a karom, de akkor már kérdezhettem.

– **A Financial Times „zsigerinek és lenyűgözőnek” nevezte a két kiskamerával forgatott emberi történeteiteket, de vajon mit kezdtek a magyar média döntéshozói ezzel a megszállottsággal?**

CS. E.: Amikor annak rendje és módja szerint megkerestük a csatornákat az első filmünk pilotjával (próbaepizódjával – a szerk.), azt mondták, nagyon szép és jó, csak így ezt mi nem tudjuk leadni, vágjátok át, csináljatok belőle valami teljesen mást, és akkor éjjel egykor adásba kerülhet. Egy másik csatornánál azt mondták, hogy szívesen kiteszik a tévé honlapjára. Egy nagy álmat kergetve mentünk filmezni a Gázai övezetbe, ahol másfél-

A kényszer, hogy megteremtsük a saját világunkat, végül szélesre tárta a kapukat. Tavaly száz országban vetítették a Diktátorok gyermekeit.

millió ember évek óta a világ egyik legmakacsabb konfliktusának árnyékában él. Olyan szoros viszony alakult ki a szereplőinkkel, hogy azt éreztük, élet-halál történetek közepébe csöppentünk, és mindezek tetejébe, mi, a két kis hülye kijöhetünk, de ők ottmaradnak! Biztosak voltunk benne, hogy az ő történetük nem maradhat dobozban.

S. T. A.: A sok visszautasítás után arra gondoltunk, hogy majd egy múzeumban bemutatjuk a filmet. Kiállítás szervezünk köré, és közben képernyőkön peregnék a különböző jelenetek... Végül otthagytunk egy DVD-t a Spektrum TV portáján is, akik lecsaptak ránk, így született meg az *On The Spot*.

– **Eljátszottál időnként a gondolat-tal, hogy hogyan alakul a sorsod, ha gyakornokként megpróbálsz megvetni a lábad a CNN-nél vagy a BBC-nél?**

S. T. A.: Ezekre a hírcsatornákra mi úgy tekintettünk, mint a televíziózás fellegetvárára, de mióta megtaláltuk a saját műfajunkat, már teljesen elképzelhetetlen számunkra, hogy egy ilyen hírfolyamba betagozódjunk. Mikor a burmai anyagunkat megmutattuk a CNN egyik elismert, azóta Emmy-díjjal jutalmazott riporterének, aki már akkor teljesen ki volt égve, végignézte, és azt mondta, hogy ezt a szabadságot soha ne adjuk fel. Ritka, hogy a saját érdeklődésünket követhetjük, megválaszthatjuk, hova menjünk, miről forgassunk, nem pedig egy régió vagy egy téma a miénk a hírversenyben, napi két percben.

CS. E.: A kényszer, hogy megteremtsük a saját világunkat, végül szélesre tárta a kapukat. Ma már nemzetközi produkciókban dolgozhatunk, tavaly száz országban vetítették a *Diktátorok gyermekeit*, jelenleg egy kanadai-francia koprodukciót forgatunk, és egy német tévével fejlesztünk sorozatot 2018-ra, miközben készülünk az *On The Spot* nyolcadik évadával a Dunára.

– **Szerintem növeli a nemzetközi tekintélyeteket, hogy bővült a stáb. Láttam, hogy úgy léptetek színpadra a németországi filmbemutatón, hogy a hordozóban ott volt veletek a kisfiatok.**

S. T. A.: Tény, hogy a stáb legnépszerűbb tagja. Imádja, ha új emberek veszik körül, a legkülönbözőbb bőrszínű, ruhájú, fejkendő, kópás emberek kapják ki a kezünkől a különböző kultúrákban, ő pedig aktívan kommunikál velük. Münchenben a Diktátorok gyermekei bemutatójáról sem hiányozhatott. Egyébként azt látjuk, hogy a kisfiunk útközben a legkiegyensúlyozottabb, nyilván azért, mert olyankor állandóan együtt vagyunk mi hárman. Itthon sokkal többször van külön dolgunk.

CS. E.: A legfontosabb szabály, hogy mindenhova jön velünk. Velünk alszik mindenütt a világban. Még soha nem aludt kiságyban. A másik nagy szerencse, hogy szoptatok, és bármikor, bárhol meg tudom etetni. Ez a kötődés és a táplálékon túl nagyon nagy biztonságot jelent neki. Most már a csapat része. Nem okozunk se magunknak, se neki traumát azzal, hogy nélkülöznie kell a szüleit. Mázlisták vagyunk, hogy ezt megtehetjük. ■